

me kraju 19. st. bio je novinar u *Agramer Tagblattu*, a potom se vratio u Varaždin gdje je radio kao pisar u gradskom poglavarstvu, odn. kao glavni urednik lista *Varaždinač*. S engleskoga je preveo roman *Čiča Tomina koliba* H. Beecher-Stowe. Napustivši javno političko djelovanje, posvetio se književnom radu, a književna povijest bilježi njegove dramske tekstove o životu i djelu roda Zrinskih te popularnost pseudopovijesne petočinske tragedije *Posljednji Zrinski* (praižvedba 1894) i trivijalnog povijesnog romana *Crna kraljica* (1898). Drama je godinama izvođena na mnogim hrvatskim pozornicama, a napose u danima oko obljetnice pogibije P. Zrinskog i F. K. Frankopana 30. IV. Isprazno domoljublje i konstrukcija zapleta pomoću nizanja efektnih epizoda i obrata imala je očito veliki utjecaj na tadašnju publiku, pa se njegov dramski rad drži – i pored svih dramaturških i stilskih slabosti – važnim mjestom u povijesti recepcije hrvatske scenske riječi. Roman *Crna kraljica* (s nastavkom *Kroz more jada*, 1899), prikaz sukoba Griča i Medvedgrada, nastao je na pozadini sličnih poetoloških obilježja i smatra se prethodnikom djela M. Jurić-Zagorke. Drama *Posljednji Zrinski* uvrštena je u zajedničku knjigu *Pučki igrokazi XIX. stoljeća* u ediciji PSHK (prir. N. Batušić, knj. 36, 1973).

DJELA: *Posljednji Zrinski*, Zagreb 1893., *Siget*, Zagreb 1895., *Crna kraljica*, Zagreb 1898., *Kroz more jada*, Zagreb 1899., *Posljednji dani Katarine Zrinjske*, Zagreb 1921., *Sibila, gatalica-bajalica iliti Medvedgradska čarobnica sa planetskom usudnicom što je u zvezdama zapisano*, Varaždin (s. a.), *Posljednji Zrinjski*, u: *Pučki igrokazi XIX. stoljeća*, PSHK, knj. 36, Zagreb 1973., *Crna kraljica*, Zagreb 1993.

Lit.: M. Sertić, Stilske osobine hrvatskog historijskog romana, u: *Hrvatska književnost prema evropskim književnostima*, Zagreb 1970., S. Batušić, Zrinsko-frankopanska tema na pozornici, *Kaj*, br. 9, Zagreb 1971., N. Batušić, Higin Dragošić, u: *Pučki igrokazi XIX. stoljeća*, PSHK, knj. 36, Zagreb 1973., K. Nemeš, Povijest hrvatskog romana od početaka do kraja 19. stoljeća, I, Zagreb 1994.

I. M.

DRAŠKOVIĆ, Ivan Nepomuk (Zagreb, 17. IX. 1805 – Zagreb, 14. I. 1856), svećenik, vlastelin i dobrotvor. U Zagrebu je završio »prve nauke« u Pešti, nakon kojih ga je ostrogonski nadbiskup imenovao knjižničarom u Trnavi, zatim župnikom u Görtu u Ugarskoj. Zbog slaba zdravlja odrekao se župe i povukao na imanje u Božjakovinu, gdje je osnovao pučku školu za koju je stvorio i zakladu darujući oporučno 5.000 forinta. God. 1855. zbog bolesti se preselio

u Zagreb, gdje je i umro. Oporukom je ostavio 45.000 forinta za različne dobrotvorne ustanove (zagrebačka ubožnica, Samostan sestara milosrdnica, gradnja bolnice u Zagrebu i dr.) te Matici ilirskoj kojoj je pod svojim imenom ostavio zakladu »za dobre i koristne knjige« od 10.000 for.

V. Bukovac, Ivan Nepomuk Drašković, 1893. Umjetnička zbirka MH

Lit.: [Nekrolozi]: Narodne novine, br. 18–20, Zagreb 1856., Zagrebački katolički list, br. 3, Zagreb 1856. – D. Jagić, Ivan Nepomuk grof Drašković Trakostjanski, *Pučki prijatelj*, br. 20, Varaždin 1867., T. Smičiklas i F. Marković, Spomen-knjiga Matice hrvatske, Zagreb 1892., A. Cuvaj, Građa za povijest školstva kraljevinâ Hrvatske i Slavonije, 3, Zagreb 1910., R. Horvat, 75. godišnjica smrti dvaju Draškovića, *Hrvatska revija*, br. 7, Zagreb 1931. – Detaljnije v. **Dobrotvori Matice hrvatske**.

Ur.

DRAŠKOVIĆ, Janko (Zagreb, 20. X. 1770 – Radgona, Slovenija, 14. I. 1856), političar i pjesnik, istaknuti vođa hrvatskoga narodnog preporoda. Izdanak je jedne od najznamenitijih i najutjecajnijih velikaških kuća u hrvatskoj povijesti, podrijetlom moguće od roda praplemstva Mogorovića. Sin je grofa Ivana VIII. Draškovića Trakošćanskog, pukovnika

V. Bukovac, *Janko Drašković*, 1893. Umjetnička zbirka MH

Sabor čitaonice ilirske zagrebačke.

U četvrtak dana 10. i petak dana 11. Veljače t. g. obdržavao se je društva čitaonice ilir. zagreb. *polugodišnji osmi obćeniti sabor*. Otvorio ga je, kao i do sad, predsjednik društva, presvetli gosp. grof *Janko Drašković* od *Trakošćana* e. kr. komornik i vitez sjajnoga reda sv. *Stjepana* m. k. itd. Mnogobrojna i ugledna gospoda domovine naše od svakoga stališa, kao članovi ovoga društva, ukrasile su. U krugu tako vrjednih domorodacaš reče g. predsjednik sledeći govor: »Slavno društvo, mnogostovana gospodo i domorodna bratjo! — Od prošastog polugodišnjeg 23. Lipnja p. g. obdržavanog sabora našeg mnogi se ukazali predmeti, mnogi događaji, koje vam objavitim moram, da jih u krug svojih pretresavanja primite; na priču nego što novie stvari u razsudjenje uzmemo, moramo vam priobiti, kako su ona, koja nam u poslednjem saboru najozbilje, izpunjena.

U tretjem naimu članku urediste, da gospoda: *Josip Mikulić* fiskal i *Atanasije Popović* građanin i trgovac zagreb. račune čitaonice naše i domorodnog teatralnog našeg poduzetja protresu i ovomu sl. saboru izvštje svoje podnesu. Ovoj odluci na toliko je zadosta učinjeno, na koliko zarad zaostavih jošte restancijah ili ostatakah mogućno biše, kako to računai sa izvštjem gorivećene gospode pretresateljah ovdé na stolu ležeci točno svédoše. Svaki od štovane gg. članovah može jih po svojoj volji i prilicnosti pregledati. — Svi ovi računai u kratkom izvadvku inemito dokazuju svekolike *narédne* i *izvanredne* priineske dobroćiniteljah i podpirateljah poduzetja domorodnog, zajedno sa svimi imati *dobroćeli* i *troškovi*, kako također sa zaostavšimi dugovi ili restancijami.

Ovdé vam također najavljam, da su gg. *Dr. Dimitria Demeter* i *Juraj Augustin* ovdášnji apotekar i građanin; — prvi blagajnik domorodnog kazalista od 1. Svibnja 1840 do 15. Travnja 1841; drugi pako od 1. Srpnja do konca Listopada 1841 čast svoji sa mnogim trudom obavljali. Kako daklem sva ova gori spomenuta gospoda trud i vreme svoje bez ikakve novčane koristi žrtvovali moguše: tako je s druge strane dužnost naša, da njima iskrenu našu zahvalnost očitujemo i time posvećujemo, da svakomu članu društva našega po mogućnosti nadležni, potrebam domorodnim službu i pomoć svoju svaki čas žrtvovali.

Što se prvog, šestog i sedmog članka prijašnjeg sabora tiče, da se naimu zahvalnost očituje svim prijateljem i hraniteljem narodnosti naše; najavljam, da smo dužnosti naše izvršili i također odgovor od g. *Ivana Caplovića*, — verlog hranitelja Slavjanstva u najnovie doba, — primili. Odgovor njegov priobiti ćemo malo kasnije.

Svršetku dakle sve naloge, koje nam izručiste, ostaje nam jošte obilnije izvštje o poduzetju i nastojanju domorodnoga kazalista, o kom drugi članak prijašnjeg sabora govori.

Premda smo mi svekolike moguće načine upotrebili i uredbe učinili, da se priinesci, kojih su gospoda domorodci podpisali, saberu; nistanemanje nemogosmo svih obećanih u blagajnicu teatralnu uterati. Premda nekoi između nas biahu, koji do *podružice hiljadé* forintih za uzdržanje domorodnog kazalista uložismo; nišim manje polag svega toga zapasmo jošte u dug od 280 forintih srebra. U poslednjem naimu vremenu, kad je potrebito bilo troške namiriti a priinesci zaostale, tad se je zgodilo, da smo 280 for. spadajućih u državnu teatralnu kasa potrosili. Ovaj dug izplatiti valja.

Ujavljamo također, da u restancijah preko 500 for. srebra jošte imademo, medju njimi nalazi se i takovih, kojih domoljublje jače biše nego li njilove kase; ali pri svém tom nastojati ćemo, da ih na izplatenje nagovorimo, i mi se ufamo, da će mnogi dug svoj odbaviti i danu reč svoju radje izpuniti, nego da im imena javna budu; računai bo će se svikolice slasnomu občinstvu javno predložiti.

Posao domorodnog kazalista poduzeli smo mi s privoljenjem i odobrenjem celoga društva. Korist, koju smo, gledéć na izobraženje jezika, po kazalistu našem zadobili, tolika je, — da nijedan pravi domorodac, komu je za blago mile domovine i slavu naroda ozbiljam stalo, žertve, na tu plemenitu svérhu učinjene, požaliti neće. — Ovom pri-

godom smo se također u poslovih kazalish tako uvéćebali, da su nam sada sve tegobe i zapreke očevidne. Mi ćemo jih u buduće, kada nam s vremenom o tom prilika bude večati, lasnje ukloniti moći. Mi poznademo sada u glavu stranputice i šikarje, kojim prije proci moradosmo. Znat ćemo u buduće, kako treba pravac kërčiti. »*Koi se neudi, taj neudi*,« veli naša narodna poslovice. Zato Vas gospodo i bratjo ljubežno molim: da otvorite podpis od najmanje *deset* forinta srebra na osolu, čim bi se laglje i skorie duga izbavili, osobito poslednjega od 280 for. sr., koje državnoj teatralnoj blagajnici povratiti imademo. Nastojte, molim Vas, da po domoljubnim ponukanju mnoge u kolo naše privedete i pomislite: »*Zerno do zerna pogača, kamen do kamena palača*« i mi smo se duga rešili! —

Najpoglavitija svérha društva našega jest: nauk i knjiženstvo u našem narodnom jeziku razprostranjivati i priliku mladezi našoj dati, da se domorodno izobrazu. Ovamo najviše spada utištenje vérstnih knjigah za prilicnu cenu. — Mi imademo mnogo starih i glasovitih delah iz 16. i 17. stolotja, — kad još nemačka literatura u zibci biše, — *Čubranovića, Ranjina, Zlatarića, Gundulića, Palmotića, Gjurđića* i mnoge ime. Ove dakle našim *organičkim* (glasoshodnim) pravopisom preštampati, želja je jednoglasna svih onih, kojim su ove stare klasičke, po duhu i ukusnoj krasoti jednako dične knjige poznate. Ovim putem bi nesamo slavu u književnom svétu postigli; nego bi također i našim domaćim spisateljem, koji véstno kakovo delo savstave, znatnu pomoć dali.

Ali za praktički iliti delotvorno ovu našu pravednu želju izpuniti, trebala bi jedna glavnica, kojom bi tiskarnu našu podbočiti mogli, od koje vlastnik gosp. *Dr. Luđevit Gaj*, naš prevredni sućlan i staresina mlogo znatih starih rukopisah u našem narodnom jeziku svojim trudom i troškom iz dalekih krajevah pribavio jest. Ova dela kad istom na svetlost izidju, bit će u pravom smislu dika i ponos našega inokupnoga, nesamo *ilirskoga*, da li celoga *slavjanskoga* literarnoga svéta.

U ovako ugodnom stanju literature naše položeni mogli bi stalnom glavnicom providjeni preštampivanje starih klasičah ilirskih a najpače dubrovačkih početi, a medjutim i novie proizvode naših novih vérstnih spisateljah u kolo toga izdavanja primati, te tako iz prodanih knjigah glavnicu opet nadoknaditi. I budući veoma štovani, preosvetljenu gospodin biskup djkovački, *Josip Kuhvić*, u ovo ime već 400 for. srebra, — koji se u našoj državnoj blagajnici nalaze — žrtvovali jest i ini častni domorodci iz razlićnih krajevah, kako je to stranom jur u naših narodnih novinah objavljeno, preko 60 for. srebra rodoljubno priinesoše: zato bi scenio, da se najboljim putem jošte toliko od drugih domorodacaš sabere. Tim kad ovaj vele važni predmet u vasa domo- i rodoljubna njedra položem, molim Vas sërdačno, da o načinu umnožavanja glavnice ove večati blagoizvolite. —

Malo prije nove godine prispri nam list iz slavonske krajine od gospodina vérhovnog učitelja zemunskoga, *Franje Begrića*, kojim nas moli, da njegovo nemačko delo sa ilirskim prevodom i organičkim pravopisom providjeno, za gramatičke nemačke učionice osnovano, polag naputka slavne slavonske general-komande, protresemo i naše mnjenje verhu njega izrecemo. Ovaj događaj ugodno nas ubaveštjuje, kakvu smo veresiu i pouzdanje kod naroda i kod višjih vlastih domovine naše stekli. Pretresavanje ovo, sećnim, moglo bi se predati jednomu odboru, i onda, počem se sud izreče, poslati ćemo isto delo natrag, da se kod višjeg mesta još jednomput pregleda i ovdé kod nas, po želji g. sp. spisatelja, utiska.

Na svršetku vam najavljam, da je g. *Pavao Pobor*, župnik u Otočcu nama jedan réčnik geografički u talianskom jeziku, sastojeci iz 101 svezka, poklonio; gospođa pako *Ljubica Vahterova* iz Osaka tri stara cekina i do 400 srebernih i bakrenih starih novacah darovala. Za ove dakle lepe stvari i za domorodnu dobroćitnost treba da zahvalnost našu očitujemo.

Čim vam, gospodo moja, ova svakolika na znanje dajem, prije nego se na članke beséde moje vratimo, opomenuti

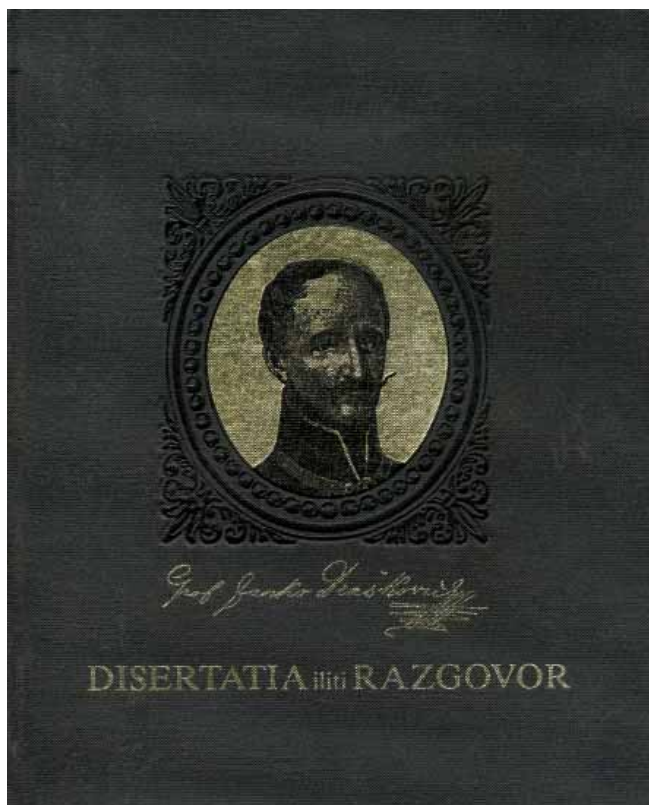
austrijske vojske, i barunice Eleonore Felicite Malatinski. Otac Jankov utemeljio je prve masonske lože u Hrvatskoj (u Glini i Zagrebu), a onda ih 1778. povezo s onima u Varaždinu i Križevcima, surađujući s grofom Stjepanom Niczkyjem. Bio je i Velikim mešтром tih udruženih loža. Čini se pouzdanim da je i sin Janko, za boravka u Parizu, pristupio masonskoj loži *Philantrophes réunis*, a vođen (i) masonskim poslovima Jankov brat Juraj, s lažnom putovnicom na ime trgovca Đure Farkaša, putuje po Srednjoj Europi. U Švicarskoj je tiskao *Freimüthige Gedanken (Slobodoumne misli)*. Austrijske su ga vlasti pratile pa mu, nakon dužega boravka u Švicarskoj, nisu dopustile povratak u Hrvatsku. Janko Drašković se školovao privatno na obiteljskim imanjima, a po nepouzdanim izvorima srednju je školu pohađao u Zagrebu. Studirao je pravo i filozofiju u Beču. Od 1787. do 1792. kao časnik služio je vojsku u Ugarskoj i Galiciji, a 1789. sudjelovao je u opsadi Beograda. Bio je dragovoljac u protunapoleonskim ratovima. Ženio se dva puta: prvi put s Cecilijom Pogledić, a nakon njene smrti s barunicom Franjicom Kulmer. Govorio je više jezika – njemački, latinski, francuski, talijanski, mađarski i rumunjski, a poznao je i sve slavenske jezike. Cijenjen je jednim od najobrazovanijih ljudi svoga doba. Neko je vrijeme boravio u Parizu gdje je stvorio razgranatu mrežu društvenih veza te se družio i s dubrovačkim vlastelinom Antunom Sorgom Sorkočevićem. Od 1792. sudjelovao u radu Hrvatskog sabora, a od 1825. sudjelovao je u radu hrvatskoga i zajedničkog hrvatsko-ugarskog sabora u Požunu. Već u poznoj dobi, postaje jednom od najznačajnijih figura hrvatskoga narodnog preporoda. U Karlovcu 1832. tiska štokavskim narječjem pisanu znamenitu brošuru *Disertatia iliti Razgovor*. Premda je spis tiskan anonimno (»po jednom starom domorodcu kraljevinah ovih«), Draškovićevo autorstvo za suvremenike nije bilo nikakva tajna: »U obliku je poslanice upućene hrvatskim nuncijima u Ugarskome saboru, što pokazuje i njezin naslov, a stvarno je upućena 'hrvacom saboru' kao nacrt političke platforme na osnovi koje bi Sabor trebao izraditi tzv. instrukciju nuncijima ('gospodi poklisarom') koje će 'hrvacka i slavonska kraljevina' kao predstavnike 'kraljevinah naših', tj. 'Dalmacie, Kroacie i Slavonie', poslati na Ugarski sabor« (N. Stančić, *Kolo*, br. 3, 2007., temat o J.

Draškoviću). Ovo je djelo bilo u pravom smislu riječi politički, gospodarski i kulturni program pretpreporodnog i preporodnog razdoblja od 1790. do 1848. Osim samostalne hrvatske vlade, državnopravne jednakosti s Mađarskom, Drašković je iznio zahtjev i za obnovom banske vlasti te uvođenjem hrvatskoga narodnog jezika kao službenoga idioma, kao i implicitno traženje razvojačenja Vojne krajine i pripajanje Bosne i dijelova Slovenije Hrvatskoj pod imenom »ilirskog kraljevstva«, odnosno »Ilirije velike«: »Pored toga što je Drašković svoju *Disertaciju* objavio hrvatskim štokavskim govorom, i to uoči novog saziva Hrvatskog sabora (1832) te neposrednih priprema za novi zajednički Sabor u Požunu (1832–1836), u kojoj za razliku od mladih pisaca ne teoretizira već prakticira hrvatsku štokavštinu onako kako je tada mogao, od bitne je važnosti za daljnji uspon preporoda što su u *Disertaciji* prvi put iznesene tradicionalne političke

ideje na modernoj nacionalnoj osnovi, i stoga su odmah dobile snagu i značenje političkoga programa. Drugim riječima, *Disertacija* ima izrazito programatsko političko značenje

jer njezin autor razmatra sve aktualne probleme hrvatskih zemalja u doba njezina objavljivanja. Namijenjena je hrvatskomu 'političkom narodu' i kao takova ona je sa stajališta hrvatskoga plemstva nastojala odgovoriti na mnoga goruća pitanja tadašnje hrvatske politike« (A. Szabo, nav. *Kolo*). Djelo je prevedeno na njemački 1834. U svojim političkim koncepcijama Drašković je težište stavljao na gospodarsveni razvitak, prosvjetno uzdizanje svekolikog naroda i politički evolucionizam, a protivio se revolucionarnim promjenama. U velikaškom domu zajedničkog hrvatsko-ugarskoga sabora oštro se suprotstavljao hegemonističkim težnjama mađarskoga plemstva. Na kulturnome planu djelovao je i kao književnik, objelodanivši 1835. u *Danici* pjesme *Poskočnica*, *Pěsma domorodna* i *Napitnica ilirskoj mladeži*, prigodnice nevelike književne vrijednosti. U istom je listu objavio 1836. programatsku pjesmu *Mladeži ilirskoj*, također ne osobite književne vrijednosti, gdje se poziva na ljubav i slogu, njegovanje narodnog jezika te upozorio na gospodarske i političke probleme. U težnji da afirmira preporodne ideje i hrvatski narodni jezik te suzbije njemački kulturni utjecaj, napisao je 1838. pamflet *Ein Wort an Illyriens hochherzige Töchter (Riječ veledušnim kćerima Ilirije)*, poglavito

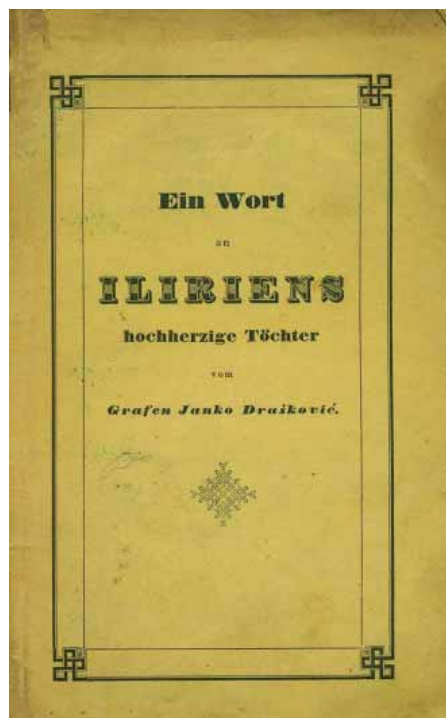

J. Drašković, *Disertatia iliti Razgovor*, 1832., pretisak 1991., OMH Karlovac. Urednik: I. Jurković, stručni suradnik I. Mažuran. Oprema: M. Goršić

namijenjen hrvatskim ženama viših društvenih krugova koje su tada još govorile samo njemački, pokušavajući ih pridobiti za nacionalnu ideju, napose za prihvaćanje narodnog jezika u javnoj komunikaciji, budući da su žene bile temeljan čimbenik društvenog života i potencijalno moćne širiteljice narodne svijesti u budućnosti. (Taj je spis 1845. preveden na češki jezik.) Draškovićevim trudom osnovana je u Zagrebu 4. VIII. 1838. Čitaonica ilirska (treća u Hrvatskoj, nakon Varaždina i Karlovca) iz koje su nastale temeljne institucije narodnog preporoda: Matica ilirska, Narodni muzej, Gospodarsko društvo, a zalagao se i za osnivanje nacionalnoga kazališta. U prigodi osnutka Matice ilirske 10. II. 1842., koja je, zbog uskraćena vladareva odobrenja da se osnuje kao društvo, ustanovljena kao izdavačka glavica unutar Čitaonice, održao je programski govor u kome glavnim zadacima Matice vidi promicanje znanosti i književnosti na hrvatskom jeziku i domoljubno uzdizanje mladeži te je postao Matičin prvi predsjednik, do 1851., kada ga nasljeđuje A. Vranjican: »... došao je i

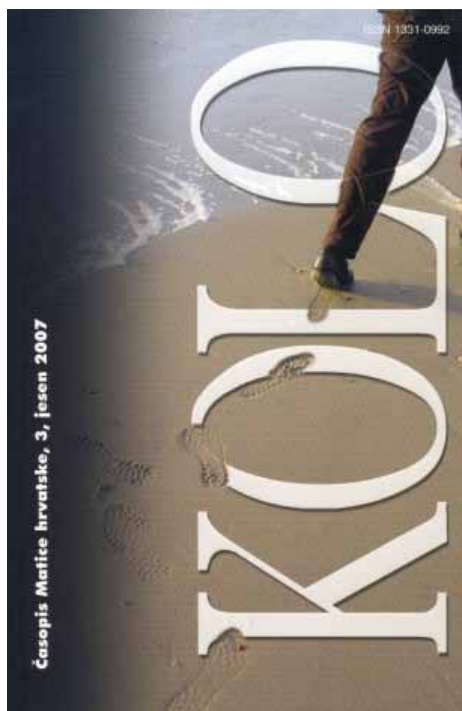
Osmi opći redoviti sabor Ilirske čitaonice, održan 10. i 11. veljače 1842. kome su prisustvovala 'mnogobrojna i ugledna gospoda domovine naše od svakoga stališa'. Predsjednik Janko Drašković dotakao je u svom uvodnom govoru razna dnevna pitanja, o kojima će se kasnije donijeti zaključci, pa je među ostalim rekao: 'Najpoglavitija svrha društva našega jest: nauk i knjiženstvo u našem narodnom jeziku rasprostranjivati i priliku mladeži našoj dati da se domorodno izobrazu. Ovamo najviše spada utišenje vrsnih knjigah za priličnu cijenu. – Mi imademo mnogih starih i glasovitih djelah iz 16. i 17. stoljeća, – kad još njemačka literatura u zipci bijaše – Čubranovića, Ranjina, Zlatarića, Gundulića, Palmotića, Đorđića i mnoge ine. Ove dakle našim organskim (glasoshodnim) pravopisom preštampani, želja je jednoglasna svih onih kojim su ove stare klasičke, po duhu i ukusnoj krasoti jednako dične knjige poznate. Ovim putem bi ne samo slavu u književnom svijetu postigli, nego bi također i našim domaćim spisateljem, koji vrsno kakovo djelo sastave, znatnu pomoć dali. Ali za praktič-

ki iliti djelotvorno ovu našu pravednu želju ispuniti, trebala bi jedna glavnicica, kojom bi tiskarnu našu podbočiti mogli, od koje vlasnik g. dr. Ljudevit Gaj, naš prevrijedni sučlan i starešina, mnogo znatnih starih rukopisih u našem narodnom jeziku svojim trudom i troškom iz dalekih krajeva pribavio jest. Ova djela kad istom na svjetlost iziđu, bit će u pravom smislu dika i ponos našega inokupnoga, ne samo *ilirskoga*, doli cijeloga *slavjanskoga* literarnoga svijeta. U ovako ugodnom stanju literature naše položeni mogli bi stalnom glavnicom provideni preštampeljivane starih klasikah ilirskih a najpače dubrovačkih početi, a međutim i novije proizvode naših novijih vrstnih spisateljah u kolo toga izdavanja primiti te tako iz prodanih knjigah glavnicu opet nadoknaditi. Poslije ovoga Drašković saopćuje da 'biskup đakovački, Josip Kuković, u ovo ime već 400 for. srebra, koji se u našoj državnoj blagajnici nalaze, žrtvovao jest, i ini časni domorodci iz različitih krajevah, kako je to stranom jur u naših narodnih novinah objavljeno, preko 60 for. srebra rodoljubno prinesoše; zato bih scijenio da se najboljim putem jošte toliko od drugih domorodacah sabere.' Završavajući svoj govor, Drašković je kazao da 'prošasti naši sabori, naša podavanja i trudi općenitu pozornost i pohvalu u domovini i izvan nje porodiše. Istinabog da ni jadovite strijele od nezahvalnih sinovah i inih zlikovaca pomanjkale nisu; nu s jedne strane napredak, s druge pako sve te prijeko suprotivštine neka vam posluže za krepčiji podbod u svetom našem poduzeću...'. S obzirom na onaj dio govora Draškovićeva kojim predlaže 'da se za izdavanje starih klasikah ilirskih, osobito dubrovačkih, organsičnim pravopisom, i inih korisnih knjigah od najnovijih spisateljah' pripremiti valja, zaključeno je da se utemelji *glavnicica pod imenom Matice ilirske*, 'da se sva poglavarstva domovine naše ponizno umole da okružnima listi (cirkulari) gospodu domorodce na taj plemeniti čin pozovu' i da se svakome priloži obavijest: 'Tko u Maticu 50 for. srebra ili na jednoc položi ili se obveže da će na pet rokah 10 fr. srebra točno platiti, zvat će se utemeljiteljem Matice ilirske, i dobivat će sve manje knjige, koje se troškom Matice ilirske izdadu, badava; a veće, koje više troškovah iziskuju, za pol cijene. U ostalom primat će se svaki i najmanji dar sa zahvalnošću i zapisat će se imena svakoga priložitelja, jer na koncu svake godine morat će se i od posljednjeg novca račun pokazati i javno putem posebnog lista sl. općinstvu na znanje dati. Posebni kako prinesci objavljat će se od vremena do vremena putem naših narodnih novina.' U od-

J. Drašković, *Ein Wort an Illyriens hochherzige Töchter über die ältere Geschichte und neueste literarische Regeneration ihres Vaterlandes*, Zagreb 1838.

bor 'koji će sve kolike brige nositi, koje i kakove će se knjige izdavati, kako se imadu urediti i za koju cijenu, itd., izabrani su gg. dr. Ljudevit Gaj, kao predsjednik, dr. Dimitrija Demeter, Pavao Štoós, tajnik biskupa zagrebačkog, Antun Mažuranić, profesor, Ljudevit Vukotinović, sudac varm(ede) križevačke, i Vjekoslav Babukić, tajnik društva'. 'Za blagajnika *Matice ilirske* izabran je g. Aleksa Vancaš, doktor medicine.' Na ovome je Osmom općem redovitom saboru, održanom 10. i 11. veljače 1842., osnovana *Matica ilirska*, pa je to i najvažniji zaključak na ovome zasjedanju *Ilirske čitaonice*, koja je stvarno roditeljka Matice. Da bi digao duh slušatelja, Drašković ih vraća u prošlost te ih sjeća da mi 'imademo mnogo starih i glasovitih djela iz 16. i 17. stoljeća, – kad još njemačka literatura u zipci bijaše...' Ovo su riječi Draškovićeva ponosa (i ne samo njegovog!), ali i bola zato što su s Hrvatima Mađari i Nijemci postupali kao s posljednjima. Njegova probudena narodna svijest, kao i svijest mnogih drugih, nije to mogla – nije ni smjela – prešutjeti u Zagrebu koji se trzao u preporodnim godinama. Ta je istina djelovala snažno, najprije zato što je *istina*, a potom zato što je to kazao Drašković, čovjek njemač-

Kolo, 3/2007, posvećeno životu i djelu J. Draškovića. Oprema: L. Gusić

ke kulture, komornik carev i svjetski čovjek.« (Prema J. Ravlić, *Povijest MH*, 1963.) U okviru Matice, i to upravo na Draškovićev prijedlog, osnovano je, iste godine kada i sama Matica, Društvo domorodkinja. Prema odobrenim pravilima njihova je glavna zadaća bila pripremati se »za odgajanje djece u narodnom jeziku i domorodnom duhu« na kršćanskim temeljima: »O razvoju Društva domorodkinja svjedoče činjenice da se sve veći broj zagrebačkih gospođa učlanio u to društvo, danas bismo rekli udrugu, zatim i riječi grofa Draškovića, predsjednika Matice, što ih je kazao na sljedećoj godišnjoj skupštini Matice: 'Mi smo od sada vidjeli krasnih domorodkinja naših, kako su, ili u javnih listovih narodnim jezikom ljubav prema narodu i domovini uzpirivale, ili u domaćim krugovima branile umiljatim riječima svetinju našu i gojile djecu svoju'« (A. Szabo, nav. *Kolo*). Nastupao je kao promicatelj i zaštitnik narodnog preporoda te je potpomagao napore svih preporoditelja, a osobito Ljudevita Gaja, istaknuvši se naročito nakon zabrane ilirskog imena 1843. Radi uspostave Čitaonice i Matice putovao je i na bečki Dvor: »One godine (g. 1843.) zabranila je vlada ime 'ilirsko'. Gajeve novine morale su izlaziti samo pod imenom 'Narodne Novine'. Grof Janko Drašković prođe na dvor i upotrebi sav svoj

upliv, da ne zadave već cvatuću Čitaonicu i Maticu. Upravo je fino diplomatički izrekao svojim prijateljima na povratku poruku od dvora: 'Kralj je otac svim svojim narodom i ne da jednoga po drugom potlačiti, a i one, koji se tuže proti imenu ilirskomu, želio je umirivati'. Čitaonica se spasi, a s njome i Matica.« (Prema T. Smičiklas–F. Marković, *MH 1842–1892*, 1892.) Drašković je u Beč putovao zajedno s grofom Jurjem Oršićem, a svojim vezama pomogao je barun Franjo Kulmer. Po povratku u Zagreb studenti i gimnazijalci priredili su svečanu bakljadu; bila je to velika pobjeda preporodne politike. Drašković je osobno predao u Beču 1845. molbu da Matica ilirska postane samostalno učeno društvo, a ne samo nakladnička glavica unutar Čitaonice zagrebačke, što je konačno i potvrđeno kraljevom odlukom od 10. VII. 1847. S Gajem se razilazio, shvaćajući preporod kao poglavito hrvatski, a ne južnoslavenski pokret. Bio je članom Narodne stranke iz čijega vodstva istupa 1848. Predsjedao je 25. ožujka 1848. Narodnom skupštinom koja je donijela prekretni politički program, a iste godine sudjelovao je i u radu Sabora. Na dužnosti predsjednika Matice zahvalio se 1851. godine. U Habsburškoj Monarhiji stekao je najviša odlikovanja, a zadnje godine života, nakon nesretne prodaje svojih posjeda, proveo je u neimaštini. U sklopu proslave pedesete obljetnice MH, njegovi su posmrtni ostaci preneseni u lipnju 1893. iz Radgone u Zagreb i svečano pokopani u mirogojskim arkadama: »Za prijenos posmrtnih ostataka J. Draškovića izabran je bio i pododbor (Đ. Deželić, E. Kumičić, I. Hoić, I. Kostrenčić) koji je predložio da se prijenos obavi 15. lipnja 1893, da sprovod vodi predsjednik Jugoslavenske akademije Fr. Rački i da u njemu sudjeluju sva društva i omladina. Pomoć za prijenos molit će se od novčanih zavoda i imućnijih patriota. Tako je i učinjeno. U Radgonu su pošli da preuzmu kosti Draškovićeve kanonik Lehpamer, dr Luka Marjanović i Ivan Kostrenčić. Lijes na kolodvoru i na Mirogoju nosili su odbornici. Sve je proteklo dostojanstveno i u najboljem redu.« (prema J. Ravlić, nav. djelo). God. 1886. objavio je I. Kukuljević Sackinski u Matičinoj knjizi *Glasoviti Hrvati prošlih vjekova* biografsku studiju o Janku Draškoviću i obitelji Drašković koju je Matica iduće godine otisnula i kao posebni otisak (*Povijest porodice Draškovića Trakošćanskih*). Karlovački OMH objavio je 1991. pretisak Draškovićeve poslanice *Disertatia iliti Razgovor uz predgovor* hrv. predsjednika Franje Tuđmana i pogovor Igora Karamana. Izbor iz njegova djela priredio je u kolek-

ktivnom izdanju preporodnih pisaca J. Ravlić 1965. u ediciji PSHK (*Hrvatski narodni preporod*, knj. 28/I). U članku *Ne može se cijepati ono što ne postoji. Važnost poznavanja povijesti našeg književnog jezika*, objelodanjenom 14. VII. 1971. u br. 14. *Hrvatskog tjednika* S. Babić citira i dio iz Draškovićeve *Disertacije* kao prilog argumentaciji o postojanju i izgrađenosti hrvatskoga jezičnog standarda prije Gaja i Karadžića. U povodu 150. obljetnice njegove smrti, Odjel za književnost MH priredio je znanstveni skup *Janko Drašković (1770–1856), hrvatski preporoditelj i utemeljitelj Matice hrvatske*, koji se održao 1. i 2. XII. 2006. u velikoj dvorani MH, a dio izlaganja objavljen je u posebnom tematu *Kola* (br. 3, 2007). Njegov portret, naslikan rukom Vlaha Bukovca, kraši Predsjedničku sobu MH.

DJELA: *Disertatia iliti Razgovor Darovan Gospodi Poklisárom Zakonskim y buduchjem Zakonotvorzem Kraljevinah nasih Za buduchu Dietu Ungarsku odaslanem*, Karlovac 1832. (pretisak i transkripcija: OMH Karlovac, Karlovac 1991.; objavljeno i u: T. Smičiklas, *Obrana i razvitak hrvatske narodne ideje 1790–1835*, Rad JAZU, knj. 80, Zagreb 1886., Ilirska knjiga, prir. A. Barac, Beograd 1931., Dokumenti za naše podrijetlo hrvatskoga preporoda (1790-1832), prir. F. Fancev, Građa za povijest književnosti Hrvatske, knj. 12, Zagreb 1933., Hrvatski preporoditelji za svoj narod, prir. V. Prestini, Zagreb 1938., Hrvatski preporod u prvoj polovini XIX. stoljeća, prir. S. Ježić, Zagreb 1944., Hrvatski narodni preporod I, prir. J. Ravlić, PSHK, knj. 28, Zagreb 1965., Hrvatski narodni i književni preporod, prir. D. Jelčić, Zagreb 1978., *Riznica ilirska 1835–1885.*, prir. M. Šicel, Zagreb–Ljubljana 1985., Hrvatski preporod, prir. Ivan Martinčić, Zagreb 1994., Programski spisi hrvatskog narodnog preporoda, prir. M. Šicel, SHK, Zagreb 1997.; njem. prijevod: *Erinnerungen an die zum ungarischen Reichstag bestimmten Deputirten der Königreiche Kroatien und Slawonien: ein Beitrag zur Würdigung des politischen Lebens im ungarischen Staatenvereine*, Leipzig 1834), *Mladeži ilirskoj*, p. o. iz Danice ilirske, Zagreb 1836., *Ein Wort an Illyriens hochherzige Töchter über die ältere Geschichte und neueste literarische Regeneration ihres Vaterlandes*, Zagreb 1838. (hrv. prijevod: *Riječ veledušnim kćerima Ilirije o starijoj povijesti i o najnovijem preporodu književnosti njihove domovine*, prev. A. Stamać, Kolo, br. 3, Zagreb 2007., češki prijevod: *Starší dějepis a nejnovější literární obnova národu ilirského*, prev. J. J. Čejka, Prag 1845).

Lit.: S. Vraz, Poslanica gospodinu Janku grofu Draškoviću na njegov 70. dan rođenja poklonjena, *Serbjski narodni list*, br. 2, Budim 1840., D. Demeter, Na sedamdesetj dan rođenja grofa Janka Draškovića 20. listopada (okt.) 1840, *ibid.*, br. 43, I. K. Sakcinski, Glasoviti Hrvati prošlih vjekova, Zagreb 1886., T. Smičiklas i F. Marković, *Matica Hrvatska od godine 1842. do godine 1892.*, Zagreb 1892., P. A. Kulakovski, *Ilirizm*, Warszawa 1894., Đ. Šurmin, Hrvatski preporod, 1–2, Zagreb 1903–1904., T.

Matić, Iz mladih dana grofa Janka Draškovića, *Vjestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva*, Zagreb 1914., E. Laszowski, Grof Janko Drašković i hrvatski seljak, *Prijatelj naroda*, br. 5, Zagreb 1922., B. Vodnik, Janko Drašković. Povodom sedamdesetgodišnjice njegove smrti, *Mladost*, br. 7–8, Zagreb 1925–1926., A. Barac, Prilog k ideologiji ilirskog pokreta, *Novosti*, br. 307, Zagreb 1932., F. Fancev, Janko grof Drašković prije god. 1832, *Ljetopis JAZU*, br. 50, Zagreb 1938., R. Bićanić, Počeci kapitalizma u hrvatskoj ekonomici i politici, Zagreb 1952., A. Barac, Hrvatska književnost od Preporoda do stvaranja Jugoslavije, 1, Zagreb 1954., J. Horvat i J. Ravlić, Pisma Ljudevitu Gaju, Građa za povijest književnosti hrvatske, knj. 26, Zagreb 1956., J. Ravlić, *Matica hrvatska 1842–1962*, Zagreb 1963., I. Karaman, Privreda i društvo Hrvatske u 19. stoljeću, Zagreb 1972., M. Kruhek, Crtice žive tradicije o posljednjem Draškoviću u Rečici i o pokupskom kraju, *Kaj*, br. 11, Zagreb 1972., J. Šidak, Studije iz hrvatske povijesti XIX. stoljeća, Zagreb 1973., D. Ligou et al., *Dictionnaire universel de la Franc Maçonnerie*, I–II, Paris 1974., J. Šidak, Studije iz hrvatske povijesti za revoluciju 1848–49, Zagreb 1979., J. Horvat, *Kultura Hrvata kroz 1000 godina*, 2, Zagreb 1980., J. Šidak, *Kroz pet stoljeća hrvatske povijesti*, Zagreb 1981., M. Gross, Počeci moderne Hrvatske. Neoapsolutizam u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji 1850–1860, Zagreb 1985., M. Šicel (prir.), *Riznica ilirska 1835–1885*, Zagreb–Ljubljana 1985., P. Korunić, Jugoslavenska ideologija u hrvatskoj i slovenskoj politici. Hrvatsko-slovenski politički odnosi 1848–1870, Zagreb 1986., M. Vrhovac, *Dnevnik – Diarium (1801–1809)*, 1, Zagreb 1987., N. Stančić, Gajeva »Još Horvatska ni propala« iz 1832–33, Zagreb 1988., J. Šidak et al., Hrvatski narodni preporod. Ilirski pokret, Zagreb 1988., I. Karaman, Grof Janko Drašković u hrvatskom nacionalnom preporodu do 1848. (pogovor), u: J. Drašković, *Disertatia iliti Razgovor...*, Karlovac 1991., Izlaganja sa znanstvenog skupa o J. Draškoviću, MH, 1–2. prosinca 2006., Kolo, br. 3, Zagreb 2007.

A. P./Ur.

DRAŽENović, Josip (Stajnica kod Brinja, 30. XI. 1863 — Zagreb, 1. V. 1942), pripovjedač. Pseud. Ivša i Dinčić-Senjčad ljuta. Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Senju, a u Zagrebu je završio pravo. Radio je u kotarskim sudovima u Senju, Novom Vinodolskom, Vrbovskom, Bakru i Perušiću, a u Gospiću je punih trideset godina (1900-1929) bio predsjednik Sudbenog stola. U izboru tema i njihovoj fabularnoj, stilskoj i jezičnoj obradi, pokazuje jasnu pripadnost realističkoj stvaralačkoj paradigmi. Pa ipak, zamjećuje se i stanovit odklon od tradicije koju u neprekinutom luku možemo pratiti od A. Šenoae: u svojim je crticama i pripovijetkama nerijetko okrenut samome sebi, meditativnom propitivanju svoga položaja i postupaka u pokušaju da dohvati moguće odgovore i eventualno zaokruži odgovore o smislu života.